

**АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

16 травня 2025 р., м. Одеса

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE INSTITUTION "SOUTH UKRAINIAN NATIONAL PEDAGOGICAL
UNIVERSITY NAMED AFTER K.D. USHYNsky"
MOLDOVA STATE UNIVERSITY
UNIVERSITY OF THE NATIONAL EDUCATION COMMISSION, KRAKOW
VILNIUS UNIVERSITY
JOHNS HOPKINS UNIVERSITY
ODESA NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY
KHARKIV NATIONAL PEDAGOGICAL
UNIVERSITY NAMED AFTER H. S. SKOVORODA
CLASSICAL PRIVATE UNIVERSITY
VASYL' STUS DONETSK NATIONAL UNIVERSITY**

**ACTUAL PROBLEMS
OF PRACTICAL PSYCHOLOGY**

Collection of scientific works
International Scientific and Practical Internet Conference

May 16, 2025

Odesa – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МОЛДОВИ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ КОМІСІЇ НАРОДНОЇ ОСВІТИ В КРАКОВІ
ВІЛЬНЮСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ДЖОНСА ГОПКІНСА
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

16 травня 2025 року

Одеса – 2025

UDK 001+159.9 (063)
BBK 72+88.4

МЕТОДИ ОПРАЦЮВАННЯ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ У ВІЙСЬКОВИХ ТА ЇХ СІМЕЙ	
Нетребя О. О., Розіна І. В.	236
ТИПОЛОГІЯ ОСОБИСТІСНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У ПАЦІЄНТІВ ІЗ ПАТОЛОГІЄЮ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ: КОРЕЛЯЦІЯ З ПСИХОЕМОЦІЙНИМ СТАНОМ	
Тараненко О.П., Савенкова І.І., Павлова І.Г.	240
ПОРУШЕННЯ УВАГИ У КОНТЕКСТІ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ ОСОБИСТОСТІ	
Проняєва К.В., Астремська І. В.	242
ПРОБЛЕМА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	
Аветісян К. А., Чебикін О.Я.	245
ОСОБЛИВОСТІ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ПІД ЧАС ВІЙНИ	
Келеш Т.О., Мельничук І. В.	249
ПІДЛІТКОВИЙ СУЇЦИД В УМОВАХ ВІЙНИ	
Діденко Г.М., Денисенко А.О.	252
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ КАПЕЛАНІВ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ВІЙСЬКОВИХ	
Ходаківський О.І.	255
ОСОБИСТІСНІ ЧИННИКИ ЯК ПРЕДИКТОРИ РОЗЛАДІВ СНУ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПРОБЛЕМИ	
Тітова О.М., Венгер Г.С.	258
КЛІНІЧНА ТИПОЛОГІЯ ДЕПРЕСИВНОГО СИНДРОМУ У ПАЦІЄНТІВ ІЗ ПОСТТРАВМАТИЧНИМ СТРЕСОВИМ РОЗЛАДОМ	
Трофімова Т. А., Венгер Г.С.	261
ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИХ УКРАЇНЦІВ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СЛОВЕНІЇ ЧЕРЕЗ ВІЙНУ	
Толмачева М. А., Мельничук І. В.	263
КЛІНІКО-ПСИХОЛОГІЧНІ КРИТЕРІЇ КОМПЛЕКСНОГО ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ У ДОРΟΣЛИХ ВНАСЛІДОК НЕСПРИЯТЛИВИХ УМОВ ЖИТТЯ	
Шумілова С.Д., Садова М.А.	266
ВПЛИВ ОСОБИСТІСНИХ РИС І КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ НА ПОДОЛАННЯ СТРЕСОВИХ РОЗЛАДІВ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	
Яременко К. С., Савенкова І. І.	270
КОГНІТИВНИЙ, ЕМОЦІЙНИЙ ТА ОСОБИСТІСНИЙ РІВНІ ПРУШЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ	
Ясинська Т.В., Полунін О.В.	274
THE ROLE OF PERSONALITY TRAITS IN THE RELATIONSHIP BETWEEN SUBJECTIVE WAR EXPERIENCE AND CHANGES IN EATING BEHAVIOR	
Holubenko A.S.	277

практики медицини психіки та тіла, які ми можемо використовувати, щоб позитивно впливати на наш повністю взаємозалежний стан психіки та тіла та загальне самопочуття.

Отже, програма розвитку навичок управління психікою та тілом передбачає групову роботу з використанням дидактичних та емпіричних вправ/уміння, медитації, концентрації, технік усвідомленого дихання, аутогенне тренування, візуалізація, елементи йоги та пропозицій щодо домашньої практики. [6].

Література:

1. Результати третьої хвилі соціологічного дослідження, проведеного компанією Gradus Research у межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?». Детально ознайомитися із опитуванням «Ментальне здоров'я та ставлення українців до психологічної допомоги під час війни» можна за посиланням: <https://bbu.org.ua/tretya-hvilya-doslidzhennya-gradus-research-mentalne-zdorov-ya/>
2. Корнієнко В. В. Особливості соціально-психологічної адаптації осіб з депресивними розладами. Психологічні ресурси адаптаційного потенціалу особистості: монографія. Дніпро : ДНУ ім. Олеса Гончара, 2021. С. 156-170.
3. Корнієнко В. В., Шевяков О. В., Сергієні О. В. Соціально-психологічна реабілітація особистості: навч. посібник. Дніпро: ДДУВС, 2023. 56 с.
4. Марута Н. О. Клініко-психологічні особливості хворих на депресію з різним рівнем медикаментозного комплаєнсу (діагностика і корекція). Український вісник психоневрології. 2016. № 1(86). С. 5-11.
5. Малкина Пих. І.Г. Довідник практичного психолога іздательство Есмо 992 с. <http://ibib.ltd.ua/psihosomatika-spravochnik-prakticheskogo.html>
6. Посібник для навчання учасників спільноти. Використання медицини психіки та тіла у вашій громаді та професійній діяльності. The Center of Mind-Body Medicine. 2006-22 – 154 с.

ПІДЛІТКОВИЙ СУЇЦИД В УМОВАХ ВІЙНИ

Діденко Г.М., Денисенко А.О.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

На сучасному етапі є проблеми, що приковують до себе увагу дослідників не лише через свідомість їх об'єктивної значущості та актуальності, але й завдяки їх прямого відношення до сфери людинознавства – до них можна віднести самогубство. Останнім часом інтерес до цієї теми помітно зріс, доказом чого служить розгортання в багатьох країнах світу величезної наукової й практичної діяльності довкола феномену «суїцид», виходять спеціальні суїцидологічні журнали, організовуються міжнародні симпозиуми, створена Міжнародна асоціація з запобігання суїциду (IASP).

Як затверджує статистика, смерть від суїциду посідає друге місце в Україні після природної смерті й смерті від зовнішніх чинників. **У 2019-му році Україна мала вдвічі вищі показники кількості самогубств на душу населення, ніж середньосвітові [3].**

Частота суїцидальних дій серед молоді, протягом останніх десятиліть подвоїлася. Різко зросла кількість самовбивць серед дітей та підлітків

у віці від 5 до 14 років. Найбільше самогубств реєструються навесні, коли людські нещастя контрастують зі цвітінням навколишньої природи, а також зараз в умовах війни.

Постійне зростання рівня самогубств та суїцидальних спроб в Україні обумовив поглиблене дослідження нами цієї проблеми.

Виходячи з актуальності даної проблеми, ми поставили перед собою **мету** - проаналізувати доступну наукову літературу щодо проблеми дослідження, виявити фактори, що сприяють суїцидальній поведінці серед представників старшого підліткового віку.

Для розв'язання поставлених задач було застосовано комплексний підхід, який полягав у поєднанні теоретичного аналізу наукових джерел із застосуванням емпіричного дослідження, а також методи: спостереження, анкетування, стандартизовані опитувальники, проєктивні тести та бесіди.

Дослідження схильності до суїцидальної поведінки, мотивів парасуїциду здійснювалося за допомогою методик, розроблених Б. Любан-Плоцком. Діагностика індивідуальних особливостей проводилася за допомогою методик, представлених С.А. Будасі, А.А. Реаном, Й. Фаренбергом, Е.Г. Ейдемільером. Для визначення відношення підлітків до смерті використовувався проєктивний тест «Малюнок смерті».

В емпіричному дослідженні було обстежено 50 учнів у віці від 15 – 17 років, з них 25 дівчат та 25 хлопців.

Як показує аналіз наукової літератури, термін «суїцид» характеризує самодеструктивну поведінку людини, спрямовану на навмисне позбавлення себе життя, а також відмову від реальних можливостей уникнути смерті в критичній ситуації [1].

Під самогубством ми розуміємо результат соціально – психологічної дезадаптації особистості в умовах сучасного суспільства. Психологічні кризи виникають в результаті інтимних, сімейно-особистісних, соціальних, творчих та воєнних конфліктів.

Фахівці описують три форми суїциду, до яких можна віднести: правдиву (коли людина дійсно хоче вбити себе), афективну (з перевагою емоційного моменту) та демонстративну (самогубство як засіб привернути увагу до своєї особи) [1].

У підлітковому віці мотиви суїцидальних дій найчастіше є егоїстичними. Суїцидальна поведінка підлітків часто пояснюється тим, що молоді люди, не маючи достатнього життєвого досвіду, не можуть правильно визначити мету свого життя та шляхи її досягнення [2].

Із загальних чинників суїцидів серед підлітків можна назвати такі: втрата улюбленої людини, стан перевтоми, уражене відчуття власної гідності, руйнування захисних механізмів особи в результаті вживання алкоголю, психотропних засобів і наркотиків, ототожнення себе з людиною, що вчинила самогубство, різні форми страху, гніву й смутку з різних приводів [2].

Звісно, кожний випадок суїциду — індивідуальний, але деякі загальні тенденції, властиві саме підлітковим і дитячим суїцидам, вони значною мірою відрізняються від причин, із яких добровільно йдуть із життя дорослі люди. Будь-

яка дитина діє відповідно до своїх бажань за принципом «тут і зараз», не враховуючи при цьому можливих наслідків своїх вчинків. Спроможність витримати, перетерпіти, затримати реакцію, подумати, перш ніж зробити, розвивається з віком [1].

Аналізуючи результати отримані підчас діагностування схильності старших підлітків до суїциду, нами встановлено, що 15,0% респондентів мали спробу самогубства. У той же час виявлено, що 29,0% учня загальної вибірки потрапили у групу «ризик суїцидальної поведінки». У останніх 56,0% респондентів схильність до суїциду не виявлено.

Всі респонденти, на основі отриманих даних, були розділені на три групи, в залежності від їх схильності до суїцидальної поведінки: перша група – суїциденти, друга – група ризику та третя – відсутність схильності до суїциду.

Аналізуючи наступну методику, показники якої характеризують мотиви парасуїциду, нами розкрито, що у всіх представників загальної вибірки (трьох груп) присутні такі мотиви, як маніпулятивні, амбівалентні та бажання смерті. Однак, у першій групі вони виражені у максимальних значеннях, у другій – на середньому рівні, а у третій – у мінімальних значеннях.

Слід зазначити, що мотив «бажання смерті» для всіх трьох груп має мінімальне значення. Провідним мотивом, особливо для першої та другої групи, є мотив – «маніпулятивний», тобто прагнуть маніпулювати кимось, щоб налякати, що вони підуть з життя.

Як показав наступний аналіз результатів, юнаки та дівчата у віці 15 – 17 років, які мали спробу лишити себе життя, характеризуються низькою самооцінкою, побоюванням зіштовхнутися з невдачами, завищеною невростичністю, депресивністю, дратівливістю та соромливістю. Залежно від цих рис характеру, вони відносяться до меланхолічного, циклоїдного, неврастенічного, психастенічного, шизоїдного, паранойяльного, істеричного та нестійкого типів. Дані типи сприяють виникненню маніпулятивних мотивів парасуїциду, щоб привернути увагу до себе близьких людей. Всі ці фактори впливають на роздуми дитини о сенсі життя, які вони переносять на свої малюнки.

Старші підлітки, які попали у групу «ризик» мають ті самі мотиви парасуїциду. Серед особистісних рис у них максимально виражені наступні: спонтанна та реактивна агресивність, депресивність, дратівливість, соромливість, товариськість, низька й адекватна самооцінка, мотивація до успіху та побоювання невдач. Ці особливості породжують такі типи, як гіпертимний, циклоїдний, емоційно-лабільний, неврастенічний, сенситивний та паранойяльний. У своїх малюнках підлітки відображають вбивство, де обов'язково присутній винний, а також світло у кінці тунелю. Більшість з них також відчувають себе самотніми та нікому не потрібними.

Підлітки, у яких відсутня схильність до суїциду, відрізняються від перших двох груп такими показниками, як адекватна та завищена самооцінка, товариськість, врівноваженість, відвертість, екстраверсія та висока мотивація до успіху. Емоційний стан дівчат та хлопців відображається у їх малюнках, вони сприймають смерть, як щось неминуче, що очікує кожную людину у кінці життя.

Література:

1. Гук О., Гриник І. Профілактика суїцидальної поведінки підлітків як актуальна соціально-педагогічна проблема. Молодь і ринок, 2021. № 2. С. 81- 85.
2. Рогатинська Н., Білосевич О. Суїцид серед неповнолітніх. *Актуальні проблеми правознавства*, 2024. 1 (37). С. 250 – 256.
3. <https://www.radiosvoboda.org/a/zapobihannya-samohubstvam-viyna-veterany-haryacha-liniya/33113003.html>

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ КАПЕЛАНІВ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ВІЙСЬКОВИХ

Ходаківський О.І.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

Актуальність проблеми полягає в тому, що специфіка участі військових у бойових діях часто негативно впливає на їхній психоемоційний стан. Наявні інструменти та підходи до їхнього відновлення не завжди є достатніми та ефективними. У цьому сенсі актуальною є проблема впровадження роботи капеланів для покращення психоемоційного стану військових поряд із роботою психологів та інших фахівців. Щодо останнього існують позитивні дані в деяких дослідженнях [2,5,7]. Можна стверджувати, що така взаємодія капеланів, як індивідуальна, так і групова, є однією з важливих ланок супроводу військових, спрямована на досягнення більш ефективних результатів щодо відновлення психоемоційного стану учасників бойових дій.

Попри те, що дослідження [2,5,7] досвіду роботи капеланів у цьому напрямі все більше зростають, вони все ще залишаються обмеженими. Враховуючи це, ми поставили **мету** узагальнити наявні дані щодо специфіки впливу діяльності капеланів на покращення психоемоційного стану військових.

Попередній аналіз поставленої задачі дав змогу виявити кілька підходів взаємодії капеланів із військовими.

Перший, умовно названий нами, як **комплексний**. До нього можна віднести результати досліджень Калениченко. Автор виділяє три ролі діяльності капелана у взаємодії з військовими: роль священника й душпастиря, роль психолога та роль волонтера [4]. У ролі священника він виконує свою основну місію – веде духовну опіку й задовольняє релігійні потреби військових. У ролі психолога він спілкується, вислуховує бійців, підтримує, дає поради, допомагає долати страх, вирішувати конфлікти тощо. У ролі волонтера він залучає гуманітарну, матеріальну допомогу, наприклад, шукаючи фінанси та закупаючи необхідні речі, спорядження, інструменти тощо. Ця робота надає соціальну підтримку військовим. З огляду на наведене можна говорити, що комбінуючи й суміщаючи всі три ролі капелан має найбільший позитивний вплив на бійців та їхній психоемоційний стан.